

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Tamás Ernő*

Cím: *Emlékező séta régi kövek helyén*

Forrás:

Pesti Hírlap

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Olda)

Összteljesítés

91(439 Bp)09

"1942"

Személy

Emlékező séta régi kövek helyén

Nevezetes utcasarok — szemben a város kapujával

Eltűnőben a régi Budapest. Az építkezés gyors ütemében egymásután mulnak el az egykori pest-budai házak. A régi Belvárosnak immár alig maradt nyoma. Csak egy márványtábla emlékeztet a „hatvani” városkapu környékére. Megállva itt a forgalmas utkeresztvezésen, a képzelet emlékező sétára indul, mert az egykor a városkapuval szemben levő épületek idők során ugyancsak megváltoztak.

A „theatrum” és a környéke

A mai Kossuth Lajos-utca 20. számú ház helyén állott egykor Pest város hajdani várfalának keleti kapuja: a *hatvani kapu*. Ezt az utolsó városkaput 1808-ban lebontották ugyan, de amikor *Grassalkovich* herceg telket ajándékozott a magyar színház céljaira a mai Rákóczi-ut és Múzeum-körút sarkán, akkor mégis a városon kívül fekiült ez a telek, amelyen hajdan török temető volt. Itt, a *Hatvan felé vezető sáros-poros országút* elején épült fel a Nemzeti Színház *Pesti Magyar Színház* néven és 1837-ben — mint *Vörösmarty Mihály* írja —, a megnyitáskor még „mészgödörök és homokbuckák” környezték.

Am tiz esztendővel utóbb is a városon kívül volt ez a terület, bár a hatvani országnak akkor már *Kerepesi-ut* volt a neve. *Petőfi Sándor*, négy napig tartó alföldi szeke-rezés után visszatérve Pestre, Uti-

rajzainak 1847 július 15-vel keltezett levelében így kiált fel: „*Végre kinn a pokoiban, a Kerepesi-uton a Fehér ló nyitá meg előttem barátságos karjait, azaz nyikorgó kapuját.*” Az egykori fogadó helyén most a *Rákóczi-ut 15.* számú épület áll, tehát csak öt háznyira volt távolabb a mostani Pannoniától, melynek helyén akkor még a *Griff* nevű fogadó állott, földszintes épületben. Nagy udvarán vásárok idején lófogatú kocsik sorakoztak. A magyar színészet hőskorának, a Nemzeti Színház első gárdájának nagy színjátszói a szomszédos *Griffből* hozattak bort, kolbászt a próbák idején. *Váradai Antal* följegyzése szerint *Petőfi* akkoriban *Rónai* néven — mint a színház körül foglalatzkodó ifju — nem egyszer vitt bort *Barthának* és *Szentpéterinek*.

A színházzal szemben *rét, vízmosás, legelő széle* volt. Ide épült aztán az egyemeletes *Vigyázó-palota*. Mellette a régi világ nevezetes szállája, a *Fehér hattyu* állott száz évnél hosszabb ideig. Ablakai egykor még szembe néztek a városkapuval... **Forgalmas és nevezetes sarok** volt itt a század utolsó tizedelében is, fogadók, kávéházak, szórakozóhelyek, fogadták be a fejlődésnek indult nagyváros népét, a legnagyobb tarkaságban.

A *Griff*, a régi kocsmá eltűnt és a Pannonia szálló és kávéház foglalta el helyét a színház mellett. A

hetvenes és nyolcvanas években főleg színészek látogatták, különösen a Nemzeti Színház tagjai.

A Pannoniában volt egyébként a „színészbörze”. Itt gyűltek össze *Virágvasárnap*tól *Nagypéntekig* a szerződést kereső vidéki színészek és csak akkor váltak hűtlenné a régi kávéházhöz, amikor megépült a *Baross-téren* a színészek nyugdíjgyesületének háza és közelében megnyílt a *Thália-kávéház*.

A Pannoniával szemben 1879-ben megnyílt a *Fehér hattyu* tulajdonosának kávéháza, a *Weingruber*. Fia vezette az új helyiséget és sokan átpártoltak oda a Pannoniából.

Elhordják a régi köveket

Míg a Pannonia egyik szomszédja a Nemzeti Színház volt, másik felől a *Beleznay-kert* állott mellette. *Gróf Beleznay István* építette és mulatságokat, estélyeket rendeztek a színelőadásokra is alkalmas helyiségben. Egykor uttörő magyar színészek: *Balogh István*, *Udvarhelyi Miklós* és *Balla Károly* társulatának tagjai is játszottak itt, a hatvanas években pedig daltársulatok szerepeltek benne. *Elsőnek ez az épület tűnt el a nevezetes környékről*, 1891 májusban bontották le.

A régi Nemzeti Színház köveit 1913-ban szedték szét. Idősb *Lendvai Márton* szobrát, amely az udvarban állott, raktárba tették, husz évig maradt ott, míg végre a főváros 1936-ban rendbehozatta és felállíttatta a Népszínházból lett Nemzeti Színház jobboldali mellékbejárata előtt. A színház egyik osz-

lopa egykori igazgatójának, *Tóth Imrénének* sírja fölött örködik a *kerepesi-temetőben*.

Szemben az egyemeletes ódon épület is eltűnt aztán a *Fehér hattyu*val, majd erre a sorsra jutott az ugyancsak egyemeletes *Vigyázó „palota”*, melyet nem is olyan régen bontottak le.

Eltűnnek a régi házak, hajdani szórakozóhelyek. Művelődéstörténeti adat lesz beömlük. Csak a nevük marad fenn mint fogalom, jelkép, egy elmúlt világról, amelynek hajlékait lebontották, köveit széthordták és emlékét csak sárguló lapok képei, nyomtatott betűi őrzik.

Tamás Ernő